

УДК 81'373.21(477.83) Дрогобич

Галина Школа

<https://orcid.org/0000-0001-7292-899X>

Людмила Пашинська

<https://orcid.org/0000-0001-5764-1747>

ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРІЇ ДРОГОБИЧЧИНИ В ОЙКОНІМІЦІ КРАЮ

У статті проаналізовано топоніміку (ойконіміку) Дрогобича та навколишніх міст і сіл. Було виявлено, що різні історичні періоди й етноси залишили свій відбиток на топоніміці краю. Зауважено, що мультикультурний характер Дрогобиччини зумовлений тим, що на цьому терені досить тривалий період проживали українці, поляки, євреї, німці. На появу і функціонування ойконімів мають вплив як інтралінгвальні, так й екстралінгвальні чинники. З'ясовано, що назви населених пунктів Дрогобиччини утворені переважно за відантропоцентричною моделлю: найменування населеного пункту чи мікротопоніма за особовим ім'ям засновника, власника чи визначної особистості. Поширеними є також відпатронімні ойконіми.

Екстралінгвальні чинники (соціально-політичний устрій, етнічний склад жителів) також визначають ойконімне середовище регіону, який є динамічним, тому й зазнає кардинальних змін при суспільно-політичних трансформаціях, оскільки історичний, етнографічний, політичний, соціологічний, ідеологічний аспекти відіграють основну роль у функціонуванні тих чи інших номенів на позначення тих самих об'єктів.

Ойконіміка виразно окреслює специфічні риси регіону, виражає ціннісні орієнтири його мешканців. Функціонуючи в певний історичний період, вона містить інформацію про соціальну та етнокультурну атмосферу своєї доби.

Ключові слова: номінація, топоніми, мікротопоніми, ойконіми, інтра- та екстралінгвальні чинники, етимологія, регіон, історія, Дрогобич.

DOI 10.34079/2415-3168-2025-18-32-178-188

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дрогобич, як й інші населені пункти Прикарпаття, багатий своєю історією: місто Галицько-Волинського князівства; центр Дрогобицької волості (з 1339 р.), пізніше – повіту Речі Посполитої; входило до складу новоствореного в Австрійській державі Королівства Галиції і Лодомерії (з 1772 р.); повітове місто Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1919 рр.); повітовий центр Львівського воєводства Польської держави (1919–1939 рр.); обласний (1939–1959 рр.), пізніше – районний центр на Львівщині.

Перебування в складі різних держав із характерними для них особливостями адміністративного, економічного, соціального життя визначило специфіку ойконімікону цього регіону. Зміна адміністративно-територіального устрою викликала трансформацію найменувань населених пунктів, як астіонімів (міст), комонімів (сіл), так і мікротопонімів, зокрема годонімів (вулиць) і агронімів (площ) та інших об'єктів.

Перетворенню найменувань сприяли й міграційні процеси, які мали місце на цій території в першій половині ХХ ст. (голокост, репатріація німців, депортація поляків). Представники цих народів упродовж тривалого часу проживали в цьому регіоні. «“Дрогобицька Русь” (термін М. Грушевського) [...] майже нічим не виділялася на Підкарпатті, хіба що переважанням українського населення над польським та

єврейським» (Тимошенко, (ред.), 2009, с. 32). Час і люди залишили свій слід у топонімії краю, тому її вивчення є **актуальним**, залишаючись предметом зацікавлень дослідників.

Аналіз останніх публікацій. Питанням топоніміки присвячено праці лінгвістів Д. Бучка, М. Демчук, В. Котович, М. Худаша та ін. Різні версії походження назв поселень Дрогобиччини, спираючись переважно на народну етимологію, пропонують краєзнавці Р. Банський, Б. Добрянський, В. Садовий, І. Скибак, М. Шалата. Етимологію назв населених пунктів краю з'ясовує краєзнавець Р. Пастух (Пастух, 2024).

Вивчення ойконіміки Дрогобиччини, зміни в ній, що зумовлені суспільно-історичними процесами, становлять **мету** нашої статті.

У процесі роботи маємо вирішити низку **завдань**: з'ясувати походження ойконімів Дрогобиччини; пізнати історію краю, відображену в його ойконімах; простежити сліди різних мовно-культурних середовищ в ойконімії регіону; проаналізувати зміни в ойконімії Дрогобиччини та її сучасний стан.

Виклад основного матеріалу. Географічний, історичний, етнографічний, соціальний аспекти визначають топоніміку краю. «Забуваються і зникають старі назви, деякі перекриваються новими топонімами відповідно до потреб етнічної спільноти» (Русанівський, Тараненко, та Зяблюк, (ред.), 2007, с. 715). В ойконімії, цьому хронологічно різному утворенні, найвиразніше відбивається зміна суспільно-політичних устроїв, етнічного складу населення тощо.

Ці процеси яскраво виявляються в назвах міст і сіл Дрогобиччини, яку називають землею Івана Франка і Франковим Підгір'ям. Місто *Дрогобич* має давню історію. Краєзнавці (Р. Пастух, М. Шалата та ін.) апелюють до записаної Іваном Вагилевичем легенди, яка свідчать, що його засновниками були вцілілі від нападів половецьких загарбників жителі легендарного міста Бич, які на берегах річки Тисмениці, притоки Дністра, створили Другий Бич – *Другобич*.

Прихильницею іншої, наукової, версії є мовознавець В. Котович: **ойконім** утворено від власної особової назви *Дрогобитъ* за допомогою присвійного суфікса *-iv*: *Дрогобич* – «*двір (маєток), що належить Дрогобиту*» (Котович, 2012, с. 36). Дослідниця-ономаст, наводячи два варіанти власної назви *Дрогобич* і *Дорогобич*, слушно наголошує на першому варіанті з повноголоссям згідно з фонетичними законами польської мови (Котович, 2009, с. 245).

На думку М. Худаша, «більшість слов'янських ойконімів – це генетично відантропонімії утворення» (Худаш та Демчук, 1991, с. 13). Мовознавець говорить про звичай «іменувати роди за іменами їх патріархів чи родоначальників», наприклад, назву села *Унятичі* він виводить від імені *Унята* (Худаш та Демчук, 1991, с. 14). Цю ж думку поділяє М. Демчук, зауваживши, що в дохристиянський період відантропонімії ойконіми «творилися, як правило, від слов'янських автохтонних особових власних імен», наприклад, місто *Борислав* – від імені *Бориславъ*, село *Доброгостів* – від імені *Доброгость* (Демчук, 2018, с. 151).

Цю думку поділяє й Д. Бучко. Досліджуючи основні принципи і способи номінацій поселень у Галичині, мовознавець домінуючим називає принцип, що прямо (безпосередньо) або опосередковано передає відношення «об'єкт – людина», тобто в назвах населених пунктів відбиваються **антропоніми**. Утворені за цим принципом номінації ойконіми «або безпосередньо передають приналежність населених пунктів особам, імення яких засвідчене етимонами ойконімів, або ж назва поселення походить від найменування групи людей, які отримали свою назву від їх патрона, родоначальника» (Бучко, 2009, с. 50).

У цьому ж річищі І. Скибак розгортає свої міркування стосовно назви міста *Трускавець*. Заперечуючи народну етимологію: від слів *трускавка* (унормований варіант – *полуниця*) чи *хруставка* – сорт черешень, краєзнавець зауважує: «*Трускавець* – ополячена присвійна назва місцевості *Трушкович* і походить від староукраїнського імені

Трушко». Покликаючись на архівні дані, дослідник подає варіанти: *Трушкович, Трушкавич, Трушковець, Трушкавєч*, «і, нарешті, повністю змінена і ополячена в документах XVIII ст. на *Трускавєц*, в українському варіанті – *Трускавець*» (Скибак, 2023, с. 9).

Відантропонімне походження має більшість варіантів назв поселень Дрогобиччини. У низці топонімів збереглися слов'янські власні особові назви, які функціонували в минулому: *Борислав* – від *Бориславъ*, *Биків* – *Бикъ* («слов'янська автохтонна відапелятивна (від апелятива *бик*) власна назва» (Котович, 2012, с. 21)), *Волоща* – *Волость*, *Далява* – *Даль*, *Доброгостів* – *Доброгостъ*, *Жданівка* – *Жданъ*, *Котоване* – *Котованъ*, *Летня* – *Летень*, *Літиня* – *Літа*, *Малий Тинів* – *Тин* (засновником села *Тинів* був Василь Тин), *Меденичі* – *Медина*, *Модричі* – *Модричек* чи *Модричок*, *Ролів* – *Роль*, *Станіля* – *Станиль*, *Тинів* – *Тин*, *Уріж* – *Урогъ*.

Такої ж природи і **патронімі** назви географічних об'єктів: *Бійниця* – від *Бійнич*, *Болехівці* – *Болох* (скорочена форма імені *Болеслав*), *Вацевичі* – *Вацьо*, *Винники* – від *Винник*, *Вороблевичі* – *Воробель*, *Губичі* – від *Губа* (*Губомиръ, Губославъ*), *Дережичі* – *Дереж*, *Новошичі* – *Новош*, *Опарі* – *Опар*, *Ортиничі* – *Гортина*, *Почаєвичі* – *Почай*, *Раневичі* – *Рань(о)*, *Ратай* – *Ратай* (від імені-комполита типу *Ратимир, Ратислав*), *Тустановичі* – *Тустан*, *Унятичі* – *Унята*.

Частина населених пунктів припинила своє існування і зникла з карти Дрогобиччини. Це хутори, назви яких походять від антропоніма їхнього засновника чи власника: *Буховець* – *Бух*, *Лиськова Долина* – *Лисько*, *Млинки-Сівкові* – *Сівко*, *Франківка* – (прізвище *Франко*), *Хатки-Кіткові* – *Кітко*, *Ясенів* – *Ясен* – «слов'янська автохтонна відапелятивна власна особова назва» (Котович, 2012, с. 72). Серед них і патронімі назви: *Волостичі* – *Волость*, *Котички* – *Котичок*.

Побутують також інші версії ойконімів регіону: поселення *Унятичі* належало панам *Унятицьким*; село *Унятицьких* – *Унятовичам* (Добрянський, 2013, с. 4); *Вацевичі* – *Вацовським*, *Нагуєвичі* – *Станіславу Нагуєвському*, село *Коритко* (нинішня назва *Волоща*) – *Францу Коритку*, місцевість *Залужжя* в Бикові – *Залузькому* тощо.

Назву села *Воля Якубова* легенда пояснює тим, що купець *Якуб* дав волю і землю своїм підданам (Пастух, 2024, с. 84). Легендарне походження має й ойконім *Баня Котівська*, що нині входить до складу *Борислава*: «за польського короля *Ягайла* тут жив пан *Котів*, який із певної причини вислужився перед королем і той подарував йому наше село разом із людьми, які в ньому проживали» (Банський, 2023, с. 3).

Колонія *Угартсберг* (село, колись населене німцями, нині не існує) отримала назву від тогочасного віцегубернатора Галичини графа *Алоїза Угарте*. У перекладі назви інших німецьких колоній визначають так: *Йозефсберг* (нині с. *Коросниця*) – гора *Йозефа*, *Кенігсау* (нині с. *Рівне*) – луг *Короля*, *Марцепіль* – місто *Мартина* («Ойконім утворено від власної особової назви *Мартин* (*Марцін*) і апелятива *поль* (піль)» (Котович, 2012, с. 46)). Своє первісне значення зберегла назва колонії *Найдорф* (нині – с. *Нове Село*, колишня *Новосілка*).

На відміну від львівської «*Бригідки*» – тюрми, заснованої в колишньому монастирі святої *Бригіди*, народна назва закладу аналогічного призначення в Дрогобичі має відантропонімічний характер: від імені *Бригіда* – жертви сваволі (одна версія) чи дружини жертви (інша версія). Інша неофіційна назва – *сороківка*, оскільки виправна колонія має 40 номер (Садовий, 2019, с. 138). Місцевість *Пельчарівка* в Дрогобичі пов'язана з лікарем *Пельчаром*, який тут мешкав. Таку ж назву мала й вулиця (нині *Карпатська*).

Дрогобицькі вулиці носять імена визначних земляків чи людей, пов'язаних із цим краєм: *Бірчака Володимира*, *Боберського Івана*, *Братів Кіцилів*, *Бурка Дмитра*, *Верхратського Івана*, *Готтліба Мауриція*, *Дрогобича Юрія*, *Карманського Петра*, *Коваліва Степана*, *Кравченко Уляни*, *Мартовича Леся*, *Мельника Андрія*, *Стефаника Василя*, *Супруна Северина*, *Турянського Осипа*, *Франка Івана*, *Шалати Михайла*, *Шульця*

Бруно, лікаря Б. Козловського та ін. «Заслуги Козловського в справі охорони здоров'я були такими великими, що вдячні дрогобичани назвали на його честь вулицю, згодом безпідставно перейменовану на *Чапая*. У 1990 р. їй повернуто стару назву» (Пастух, 1991, с. 33).

У наші дні вулиці міст і сіл України дістають назви героїв російсько-української війни. Так, у Дрогобичі з'явилися вулиці *Даука Івана*, *Дяківа Олега*, *Сіксося Руслана*.

Урбаноніми відображають як історію певного регіону, так і всієї країни від давнини до сьогодення. Так, у місті зустрічаємо такі назви вулиць, провулків, площ: *Грюнвальдська* (дрогобичани брали дієву участь у цій переможній битві, загони галичан «у вирішальний момент під національними стягами втрутилися в битву» (Садовий, 2019, с. 112)), *Козацька*, *Гайдамацька*, *Опришківська*, *Пластунів*, *Січових Стрільців*, *Соколів*, *Героїв України*, *Героїв Крут*, *Героїв Майдану*, *Героїв Азову*, *Чумацький*, *Курінний*, *Четарів*, *Повстанський*, *Воїнів УПА*, *Злуки* та ін.

Ця місцевість багата на соляні джерела. Із видобутком солі, яким на цій території займалися ще з римських часів, пов'язують виникнення *Дрогобича*:

«Вічно юний, Дрогобиче мій,

Сіль, що тебе до життя породила,

Була здобута з ропи, поту й сліз», – писав поет-пісняр М. Белей (Гузар, 2008, с. 184).

Місто було «одним із найбільших центрів солеваріння на Прикарпатті» (Тимошенко, 2009, с. 33). У місті Дрогобич «налічувалися три (за іншими джерелами – чотири) королівські, тобто державні криниці соляної ропи, з якої в панвах (черінях) виварювали сіль» (Тимошенко, 2009, с. 25). Сьогодні Дрогобич залишається чи не єдиним місцем солеваріння, оскільки цей промисел зник в навколишніх населених пунктах: *Бані Котовій*, *Губичах*, *Колпці*, *Модричах*, *Нагуєвичах*, *Сільці*, *Стебнику*, *Східниці*, *Трускавці*, *Тустановичах*, *Ясениці Сільній* та ін. Уже не функціонують солеварні і в *Солянуватці*, *Сприні* та *Старій Солі*, що на Самбірщині.

Солеварня стала центром економічного життя цього міста, як і багатьох населених пунктів краю. Це виробництво в Дрогобичі знаходиться по вулиці *Солоний Ставок*. **Годонім** свідчить про існування зниклого в 60-х рр. XX ст. водоймища. Цей номен походить від однойменної відапелятивної назви гідроніма. На території Дрогобиччини зустрічається низка **опонімів** із лексемою «сіль»: села *Солець*, *Ясениця Сільна* і *Солонське*; вулиці *Солецька* (нині *Трускавецька*) і *Соляна* (*Сільна*, *Сольна*) в Дрогобичі; мікротопоніми *Солониця*, *Солоне* і *Солоний* у селах *Болехівці*, *Дережичах* і *Ясениці Сільній*; річка *Солониця* (*Солонка*) у Стебнику та однойменний ставок у Трускавці, потік *Солоний* у Бориславі, *Солецький Гостнець* у селі Винники тощо.

Таке поширення подібних топонімів пояснюється тим, що «на Прикарпатті налічувались сотні джерел із солоною водою, з якої виварювали сіль» (Пастух, 2024, с. 118). І. Скибак розповідає про наявність навколо Трускавця численних джерел (підкарпатських солянок), що з них «витікає сировиця, тобто солоня вода, яку ще в часи Другої світової війни місцеві мешканці використовували для соління їжі, або ж примітивним способом на спеціально виготовлених формах (бритванках) випарювали з цієї сировиці воду і отримували білу сіль» (Скибак, 2023, с. 20). Від дуже чистої (ясної) солі Ж. Луців виводить етимологію другого компонента ойконіма *Ясениця Сільна* (Луців, 2012, с. 17).

Солеваріння було одним із головних промислів цього краю. Так, говорячи про **мікротопоніми** села *Бронниця*, В. Лаба висуває версію, що назва лану *Кухановського* має хорватське походження і означає «варіння, кип'ятіння». На цій місцині в давнину могли виварювати сіль. Для підтвердження цієї гіпотези дослідник назву *Пановщина* виводить від *панв* – великих металевих сковорід, у яких виварювали соляну ропу. Краєзнавець зауважує, що *панвою* також називали невелику солеварню (Лаба, 2018, с. 17–18).

Дев'ять топок солі фігурують на дрогобицьких геральдичних знаках. Герб – соляні топки – надав місту в 1339 році польський король Казимир III Великий (Садовий, 2019, с. 288). Коли місто перейшло під владу Австрійської імперії, топки були замінені бочками (Пастух, 1991, с. 111). Топка солі та астролябія Юрія Дрогобича лягли в основу логотипу сучасного солеварного міста, девізом якого є слова: «Дрогобич – у ньому вся сіль». Країною солі і нафти називають цей край. Топка чи діжка із сіллю зображені на геральдичних пам'ятках й інших населених пунктів Прикарпаття: *Долини* і *Калуша* на Івано-Франківщині; *Старої Солі*, *Солянуватки*, *Уличного*, що на Самбірщині. Фігуру солеваря, який виварює в казані сіль, зображено на гербі міста *Стебника*.

У XVI ст. солеварню на Галичині називали *жупою*. Вулиця, яка пов'язує центр нинішнього Дрогобича з мікрорайоном солеварні, носить назву *Жупна*. Таке найменування також мала одна з брам середньовічного міста: «Фортифікації центру і костюлу з'єднувала мурована Жупна брама з дубовим відкидним мостом» (Шалата, 1991, с. 18). Про поширеність цієї лексеми свідчить і функціонування на цій території антропоніма *Жупник*: «Крім того, власні друкарні мали Ф. Жупник [...]» (Пастух, 1991, с. 14).

У XVII–XIX ст. солеварні стали називати *банями*. Ця лексема означає «дерев'яну будівлю для виварювання кухонної солі з солоної ропи» (Пастух, 2024, с. 68). Назву *Баньки* має ліс у Трускавці. Назва походить від соляних бань, які там містилися (Скибак, 2023, с. 20). Раніше існували хутори *Банне* і *Хатки-Баня* у складі сіл Новий Кропивник і Попелі. Нині функціонують *Золота Баня* – **годонім**, а в давнину – первісна назва селища *Східниця* («своєрідна столиця нафтового промислу кінця XIX ст., цілющих мінеральних вод...») (Школа, 2023, с. 140); *Баня Котівська* – спочатку село біля Борислава, пізніше – один із п'яти його мікрорайонів. Псевдонім «*Банський*» узяв письменник Роман Кабацький, уродженець Борислава.

«Високий рівень солеварної промисловості сприяв створенню місцевих кваліфікованих кадрів спеціалістів-зваричів» (Тимошенко, 2009, с. 40). *Зваричами* називали солеварів. Таку назву носить дрогобицький мікрорайон із солеварнею в центрі: «*передмістя Зваричі, або Зваричьке*» (Тимошенко, 2009, с. 25).

Була в місті *Зварницька площа*. *Зваричі* – таку назву має один із мікрорайонів села Орів. Поширений і антропонім *Зварич*.

Функціонування солеварної промисловості в Дрогобичі сприяло розвитку ремісництва: «За актовою книгою ради міста 1543–1563 рр., у місті налічувалося не менше 22 різних видів ремесел» (Тимошенко, 2009, с. 43). У Дрогобичі діяли дев'ять ремісничих цехів, які мали свої статuti, герби: «ковальський, бондарський, ткацький, кравецький, шапкарський, кушнірський, шевський, гончарський, різницький» (Шалата, 1991, с. 21). «До першого, крім ковалів, належали слюсарі, котлярі, золотники, «поворозники» (ті, які виготовляли мотузки); до другого, крім бондарів, – столярі і так далі. Були у місті лимарі, сідлярі, були, розуміється, пекарі, пивовари і навіть водоноси (перший скромний водопровід у Дрогобичі споруджено в 1552 році» (Шалата, 1991, с. 21).

Відгомін тих часів звучить у назвах вулиць і провулків міста: *Ремісничий*, *Бортницький*, *Шевська*, *Ковальська*, *Коминярська* («Отримала вона її від того, що тут мешкали каменярі» (Пастух, 1991, с. 65)), *Столярська*, *Гончарська*, *Пекарська*. Від професії «*гилець*» – ловець собак (Грінченко, 1996, Т. 1, с. 284), походить мікротопонім *Гицлівка* – місце між «Бригідками» і Солецьким лісом» (Пастух, 1991, с. 61).

На карті Дрогобича є й регіональна назва – *Ріпницька* (від *ріпник* – робітник у шахті, який видобував нафтову ропу). Оскільки Дрогобич ще з XIX ст. був одним із центрів нафтової переробки, то цілком логічною для цієї території є назва однієї з вулиць – *Нафтовиків*. «Місто, відоме з XI ст., на межі XIX і XX пережило великий бум, пов'язаний із відкриттям покладів нафти поблизу Борислава, що призвело до розвитку

промисловості та будівництва, виникнення нових дільниць» (Болецький, Яжембський, та Росек, (ред.), 2022, с. 107).

Характер виробничих процесів зафіксований також у назвах сіл і хуторів: *Винники* – назва походить від професії *винник*; *Гамарня* – від однойменного апелятива *гамарня* – металоплавильна піч (Грінченко, 1996, т.1, с. 269); *Гута* – від «склоплавильний завод»; *Млинки* і *Млинки-Сівкові* – від *млин*; *Горішні Мельники*, *Мельники* і *Мельники Гарасимові* (раніше *Млинки Гарасимові*) – від професії *мельник*. Назву *мельники* «виводять від *мельників*, які там побудувались, жили і працювали» (Пастух, 2024, с. 133). *Млинки Шкільникові* і *Млинки Сівкові* – назви місцевостей у Дрогобичі.

На Дрогобиччині функціонують **комполітичні ойконіми**, у яких зафіксовано об'єкт сакрального характеру і населений пункт, біля якого він розміщений: *Монастир Дерезицький*, *Монастир Летнянський*, *Монастир Лішнянський*.

Специфіка топонімів полягає в тому, що вони несуть інформацію значно ширшу за лінгвістичну, дозволяють заповнити прогалини в етногенетичних дослідженнях (Русанівський, Тараненко, та Зяблюк, 2007, с. 715).

У регіоні, у національному складі населення якого домінують українці, наявні й етнімічні назви: назва села *Волоща*, за однією із версій, походить від перших мешканців, переселенців із Волощини (Луців, 2012, с. 5) або від прізвища їхнього воєводи Петра Волоха (Пастух, 2004, с. 80). Назву села *Пруси* (нинішня назва Бистриця) пояснюють і як «родина Пруси», і як «вихідці з Прусії» (Луців, 2012, с. 3), і як «військовополонені з племені прусів» (Пастух, 2024, с. 52). Хоча німці в ньому не проживали, про що свідчить національний склад мешканців села в 1939 році: 8883 українців, 18 євреїв, 9 поляків. Зараз село має лише 251 жителя. Назву *Пруська* носить *гора* в селі Залужани (колишні Вацевичі, патронімна назва якого має словацьке чи чеське походження – від *Ваця*, *Вацька*, *Вацлава*).

Розмірковуючи над назвою міста *Борислав*, Р. Пастух не виключає її зв'язок «з назвою племені борусів (прусів)» (Пастух, 2024, с. 61).

До Рихтицької сільської ради належав хутір *Хатки-Нємка* (пізніша назва *Зелена Балка*). Другий компонент **ойконіма** вибирає власну назву засновниці чи власниці (*нємка* – з польської мови – *німкена*). «Нємка – населений пункт, у якому проживає (яким володіє) Нємка» (Котович, 2012, с. 40).

Етнімічний характер мають і **мікротопоніми**. Так, у селі *Ступниця*, назва якого утворена від гідроніма *Ступнянка*, у 1938 році мешкало 1587 греко-католиків, 520 – католиків. У 1946 році *Ступницю Польську* перейменували на *Ступницю Першу*, а *Ступницю Українську* – на *Ступницю Другу*. Північну частину села *Добрівляни*, на яку після чуми 1705 року переселили українців, називали *Руською*, а ту, на яку в XVIII ст. запросили мазурів-колоністів, – *Польською* (Пастух, 2024, с. 117). Етнографічний склад мешканців села в 1939 році свідчить про зміни, які відбулися в ньому: 2200 українців, 40 поляків, 30 євреїв.

Галицькі євреї жили в регіоні століттями. «Євреям, котрі в XVI ст. почали прибувати з Німеччини, не дозволялося, як нехристиянам, селитись у самому місті. У XVII ст. магістрат виділив для них у передмісті, за валами, ділянку землі – *Лан*» (Пастух, 1991, с. 36). Раніше ця назва варіювалася: *Лан*, *Іудейський квартал Лан*, *Єврейський Лан*, *Жидівське місто*.

На початку XX ст. близько 2% мешканців міста – німці, які прибули сюди з кінця XVIII ст. у рамках так званої Йосифинської колонізації (заселення колоністами новопрієднаних до Австрійської імперії земель імператором Йосифом II). На Дрогобиччині існували сільськогосподарські колонії: *Йозефсберг*, *Кьонігсгау*, *Угартсберг*, *Гассендорф*, *Нойдорф*. У місті знаходилася німецька колонія *Коростів*.

У період колонізації (1919–1939 рр.) відбулася зміна назв. Так, у 1938 р. *Нойдорф* перейменували на *Польміновіце* (у 1989 р. повернулася історична назва, але подана

шляхом калькування – *Нове Село*), *Йозефсберг* – *Коросниця*, *Угартсберг* – *Випучки* (за назвою місцевості, де воно знаходилося), *Гассендорф* – *Улично Мале*, *Кьонігсгау* (королівський гай) – *Рівне*. Хоча німецькі колоністи залишили цей край за пактом Молотова-Ріббентропа в 1939–1940 рр., проте й до сьогодні в селі Рівне функціонує мікротопонім *Мармляц* – місце торгівлі (Пастух, 2024, с. 239).

В ойконімії краю залишили свій слід і татари. Так, серед мікропотонімів села Ясениця Сільна – *Татарщина* і *Татарська гора*, а в селищі Східниця відантропонімічне походження має шлях, яким у 1241 році прийшли завойовники – *Батинець*, що походить від антропоніма *Батий* (Базар, 2004, с. 8). До Доброгостівської сільської ради належав хутір *Галотка*. Одна з версій походження цього антропоніма – від апелятива *гал* – житель Галії (Котович, 2012, с. 29). Мікрорайон *Венгри* знаходиться в селі Майдан, *Циганівка* – у Модричах, вулиця *Угорська* (нині *Трускавецька*) – у Дрогобичі тощо.

В **урбанонімах** Дрогобича зафіксовані історичні реалії: площа *Замкова Гора*; вулиця *Замкова* (нині *Стрийська*) – від *Нижнього Замку*; вулиці *Горішня Брама*, *Підвалля* і *Завалля*; мікрорайон *Старостинський Двір* (існувало Дрогобицьке староство, староста «від імені короля управляв містом через бургомістра і війта» (Пастух, 1991, с. 27)); провулок і місцевість *Задвірне* (за старостинським двором); мікрорайон у Дрогобичі й хутір у Нагуєвичах *Війтівська Гора*; «Плебанія від католицького костьолу» (Тимошенко, 2009, с. 28); *Міські Загороди*, «котрі виникли пізніше від інших передмість у результаті колонізації земель під мурами міста новими поселенцями – *загородниками*» (Тимошенко, 2009, с. 38). На Дрогобиччині існували хутори *Солтисово* і *Гора Солтиська*, назви яких свідчать про належність поселення *солтису* (з польського *soltys* – «сільський староста») (Котович, 2012, с. 31).

В ойконімах краю зафіксовані трагічні сторінки його історії. Так, за деякими версіями, один із варіантів походження назви села *Лішня* – від *лишне* – те, що залишилося від спаленого кочівниками давньоруського містечка Бар; *Літиня* – місце, де влітку, рятуючись від татарських набігів, мешкали втікачі. У 1624 році татари спалили Старе Село, втратили його мешканців, що відобразилося в мікротопонімах *Червона Калюжа* і *Жалубина* (від *жаль*).

Найменування населених пунктів регіону на різних історичних етапах у різних суспільно-політичних і мовно-культурних середовищах зазнавали змін. Адже «топоніми ніколи не були раз і назавжди даними, застиглими номінативними знаками географічних об'єктів» (Русанівський, Тараненко, та Зяблюк, 2007, с. 715). Перейменування, як слушно зауважує І. Павленко, є одним з інструментів формування нової моделі простору пам'яті, зміни вектора запам'ятовування чи пригадування та забуття або коригування кодів, що творилися в попередній період. Надання об'єкту нової назви – наділення простору новим смислом, творення нової системи координат (Павленко, 2018).

Етнографічний, політичний, соціальний фактори мали визначальний вплив на ойконіміку регіону. Так, за Австрії одне із сіл називалося *Нойдорф*, за Польщі – *Польміновіце*, у радянський період – *Новосілка*, нині – *Нове Село*. Відповідно до потреб етнічної спільноти старі назви перекидалися новими.

Про вплив соціально-політичного устрою на власні географічні назви свідчить зміна найменувань однієї з вулиць Дрогобича: за Австрії вона носила назву *Скитницька* (від скотомогильника, який там знаходився), за Польщі – *Першого Листопада*, у радянські часи – *17 Вересня*, нині – *22 Січня*. Велику історію перейменувань має і нинішня *Трускавецька* вулиця: *Угорська*, *Солецька*, *Стебницька*, *Грюнвальдська*, *Васильєва*. Такі перейменування свідчать про те, що позамовне тло включає етнічний, соціальний, політичний та інші фактори.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, аналіз номінативних одиниць свідчить, що на появу і функціонування ойконімів Дрогобиччини вплинули як інтралінгвальні (внутрішньомовні), так й екстралінгвальні (зовнішні, позамовні)

чинники. В основі назв більшості населених пунктів краю лежать автохтонні слов'янські імена. Серед них переважають відпатронімі ойконіми. Загальні назви, які є лексичною основою низки ойконімів, в основному мають виробничий характер.

Екстралінгвальні явища (політичні, соціальні, економічні, етнокультурні) відіграли важливу роль у найменуванні вулиць і площ, що найбільше піддається змінам. Назви деяких населених пунктів, мікротопонімів мають у своїй основі корінь *-сіль-*, оскільки територія регіону містить велику кількість соляних джерел. Інформація, отримана завдяки ойконімам, відтворює атмосферу давніх епох, долучає реципієнтів до пізнання історії краю, його матеріальної та духовної культури, традицій, ремесел.

Перспективним видається подальше дослідження власних назв Прикарпаття, пов'язаних із солеварним промислом, який функціонував тут здавна.

Бібліографічний список

- Базар, М., 2004. *Східниця: краєзнавчий нарис*. Дрогобич: Коло.
- Банський, Р., 2023. *Банські бувальщини*. Дрогобич: Посвіт.
- Бучко, Д., 2009. Основні принципи і способи номінації поселень у Галицькій землі (за даними реєстру поселень з 1670 р.). *Українська мова*, 4, с. 43–51.
- Грінченко, Б., 1996. Словарь української мови: у 4 т. / збір. ред. ж. «Киевская старина» / надр. з вид. 1907–1909. Київ: Наукова думка. Т. 1–4.
- Гузар, З., 2008. *Місто Івана Франка – Дрогобич*. Дрогобич: Вид-ць Сурма С.
- Демчук, М., 2018. Найдавніші українські ойконіми відантропонічного походження: питання етимології. *Народознавчі зошити*, 1(139), с. 150–155.
- Добрянський, Б., 2013. *Унятичі: до 620-річчя першої письмової згадки про село та 75-річчя освячення храму Пресвятої Богородиці*. Дрогобич: Коло.
- Котович, В. В., 2009. Заселення Дрогобиччини за даними ойконімії. *Studia slovakistica*, 10, с. 244–251.
- Котович, В., 2012. *Походження назв населених пунктів Дрогобиччини (наукові версії)*. Дрогобич: Посвіт.
- Лаба, В., 2018. *Історія села Брониця від давніших часів до 1939 року*. Львів.
- Луців, Ж.Я., 2012. *Походження назв населених пунктів Дрогобиччини (інформаційна довідка)*. Дрогобич.
- Тимошенко, Л. (ред.), 2009. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.). Дрогобич: Коло.
- Павленко, І.Я., 2018. Урбаноніми як засіб формування історичної пам'яті. *Мова. Література. Фольклор*, 2, с. 58–66. Доступно за: <<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/philology/article/view/606>>
- Пастух, Р., 1991. *Вулицями старого Дрогобича*. Львів: Каменяр.
- Пастух, Р., 2024. *Топоніміка Дрогобиччини у всеукраїнському контексті*. Дрогобич: Посвіт.
- Садовий, В., 2019. *500 кадрів старого Дрогобича*. Дрогобич: Коло.
- Скибак, І., 2023. *Трускавець. Джерельна казка передгір'я: довідник-путівник*. Львів: Левада.
- Русанівський, В.М., Тараненко, О.О. та Зяблюк, М.П. (ред.), 2007. *Українська мова: енциклопедія*. Київ: В-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 3-є вид.
- Худаш, М.Л. та Демчук, М.О., 1991. *Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімії утворення)*. Київ: Наукова думка.
- Шалата, М., 1991. *Місто в підгір'ї Карпат (До 900-річчя Дрогобича)*. Дрогобич: Бескид.
- Школа, Г.М., 2023. Стилистичні особливості нарису Галини Стоцької «Слово про батька». *Biography. Біографіка. Біографістика* : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж.: електрон. наук. вид. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського;

ред. кол.: В.І. Попик (голов. ред.) та ін. Київ. Вип. 2. С. 138–142. Доступно за:
https://irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/er-0004741.pdf

Болецкий, В., Яжембський, Є. та Росек, С. (ред.), 2022. Шульцівський словник. Пер. з пол. А. Павлишина. Київ : Дух і літера.

References

- Bazar, M., 2004. *Skhidnytsia: kraieznavchyi narys* [Skhidnytsia: a local history essay]. Drohobych: Kolo. (in Ukrainian)
- Banskyi, R., 2023. *Banski buvalshchyny* [Banski experiences]. Drohobych: Posvit (in Ukrainian).
- Buchko, D., 2009. *Osnovni pryntsypy i sposoby nominatsii poselen u Halytskii zemli (za danymy reiestru poselen z 1670 r.)* [Basic principles and methods of nominating settlements in the Galician land (according to the register of settlements from 1670)]. *Ukrainska mova*, 4, s. 43–51 (in Ukrainian).
- Hrinchenko, B., 1996. *Slovar ukrainskoi movy* [Ukrainian Language Dictionary]: u 4 t. / zibr. red. zh. «Kyevskaia staryna» / nadr. z vyd. 1907–1909. Kyiv: Naukova dumka. T. 1–4 (in Ukrainian).
- Huzar, Z., 2008. *Misto Ivana Franka – Drohobych* [Ivan Franko's City is Drohobych]. Drohobych: Vyd-ts Surma S (in Ukrainian).
- Demchuk, M., 2018. *Naidavnishi ukrainski oikonimy vidantroponimnoho pokhodzhennia: pytannia etymolohii* [The oldest Ukrainian oikonyms of anthroponymic origin: questions of etymology]. *Narodoznavchi zoshyty*, 1(139), s. 150–155 (in Ukrainian).
- Dobrianskyi, B., 2013. *Uniatychi: do 620-richchia pershoi pysmovoï zghadky pro selo ta 75-richchia osviachennia khramu Presviatoi Bohorodytsi* [Unyatichi: to the 620th anniversary of the first written record of the village and the 75th anniversary of the consecration of the Most Holy Theotokos' Church]. Drohobych: Kolo (in Ukrainian).
- Kotovych, V. V., 2009. *Zaselennia Drohobychchyny za danymy oikonimii* [Population of Drohobych region according to oikonomia data]. *Studia slovakistica*, 10, s. 244–251 (in Ukrainian).
- Kotovych, V., 2012. *Pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Drohobychchyny (naukovi versii)* [The origin of the names of settlements in the Drohobych region (scientific versions)]. Drohobych: Posvit (in Ukrainian).
- Laba, V., 2018. *Istoriia sela Bronytsia vid davnishykh chasiv do 1939 roku* [History of the village of Bronytsia from ancient times to 1939]. Lviv (in Ukrainian).
- Lutsiv, Zh.Ia., 2012. *Pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Drohobychchyny (informatsiina dovidka)* [Origin of the names of settlements in Drohobych region (background information)]. Drohobych (in Ukrainian).
- Tymoshenko, L. (red.), 2009. *Narysy z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.)* [Essays on the history of Drohobych (from ancient times to the beginning of the 21st century)]. Drohobych: Kolo (in Ukrainian).
- Pavlenko, I. Ia., 2018. *Urbanonimy yak zasib formuvannia istorychnoi pamiaty* [Urbanonyms as a means of forming historical memory.]. *Mova. Literatura. Folklor*, 2, s. 58–66. Dostupno za: <<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/philology/article/view/606>> (in Ukrainian)
- Pastukh, R., 1991. *Vulytsiamy staroho Drohobycha* [Through the streets of old Drohobych]. Lviv: Kameniar. (in Ukrainian)
- Pastukh, R., 2024. *Toponimika Drohobychchyny u vseukrainskomu konteksti* [Toponymy of Drohobych region in the all-Ukrainian context]. Drohobych: Posvit (in Ukrainian).
- Sadovyi, V., 2019. *500 kadriv staroho Drohobycha* [500 shots of old Drohobych]. Drohobych: Kolo (in Ukrainian).
- Skybak, I., 2023. *Truskavets. Dzherelna kazka peredhiria: dovidnyk-putivnyk* [Truskavets. The

- spring tale of the foothills: a guidebook*]. Lviv: Levada (in Ukrainian).
- Rusanivskiy, V.M., Taranenko, O.O. ta Ziabliuk, M.P. (red.), 2007. Ukrainska mova: entsyklopediia [Ukrainian language: encyclopedia]. Kyiv: V-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M.P. Bazhana, 3-ye vyd. (in Ukrainian)
- Khudash, M.L. and Demchuk, M.O., 1991. Pokhodzhennia ukraïnskykh karpatskykh i prykarpatskykh nazv naselenykh punktiv (vidantroponimni utvorennia) [The origin of Ukrainian Carpathian and Pre-Carpathian names of settlements (anthroponymic formations).]. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Shalata, M., 1991. Misto v pidhiri Karpat (Do 900-richchia Drohobycha) [A city in the foothills of the Carpathians (To the 900th anniversary of Drohobych).]. Drohobych: Beskyd (in Ukrainian).
- Shkola, H.M., 2023. Stylistychni osoblyvosti narysu Halyny Stotskoi «Slovo pro batka» [Stylistic features of Galina Stotska's essay "A Word about Father"]. Biography. Biohrafika. Biohrafistyka : zb. pr. In-tu biohr. doslidzh.: elektron. nauk. vyd. / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V.I. Vernadskoho ; red. kol.: V.I. Popyk (holov. red.) ta in. Kyiv. Vyp. 2. S. 138–142. Dostupno za: https://irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/er-0004741.pdf (in Ukrainian)
- Boletskiy, V., Yazhembaskiy, Ye. ta Rosiek, S. (red.), 2022. Shultsivskiy slovnyk [Schultz's dictionary]. Per. z pol. A. Pavlyshyna. Kyiv : Dukh i litera (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 24.03.2025.

Halyna Shkola, Liudmyla Pashynska

REFLECTION OF THE HISTORY OF DROHOBYCH REGION IN THE OIKONYMICS

The article analyses the toponymy (oikonymy) of Drohobych and the surrounding towns and villages. It was found that different historical periods and ethnic groups left their mark on the toponymy of the region. It was noted that the multicultural nature of the Drohobych region is due to the fact that Ukrainians, Poles, Jews, and Germans lived in this area for a rather long period. Different origin versions of the city Drohobych name (from the proper name Drohobyt; name variants are Drohobych and Dorohobych) and Truskavets (from the Old Ukrainian name Trushko; name variants are Trushkovych, Trushkavych, Trushkoviech, Trushkavech, Truskavets) are considered.

The emergence and functioning of oikonyms are influenced by intralingual and extralingual factors. It was found that the names of settlements in Drohobych region are formed mainly according to the anthropocentric model: the name of a settlement or microtoponym after the personal name of the founder, owner or prominent personality. It was noted that most variants of the settlement names in Drohobych region have an anthroponymic origin: Boryslav – from Boryslav, Bykiv – Byky and others. Patronymic oikonyms are also common: Vatsevichi – Vatsyo, Vynnyky – from Vynnyk, Voroblevychi – Vorobel and others.

It has been mentioned that some settlements ceased to exist and disappeared from the map of Drohobych region. In particular, these are farms whose names come from the anthroponym of their founder or owner: Bukhovets – Bukh, Lyskova Dolyna – Lysko, Mlynky-Sivkovi – Sivko, Frankivka – (surname Franko), Khatky-Kitkovi – Kitko and others. It was noted that the streets of Drohobych are named after prominent countrymen or people associated with this region. Nowadays, the streets of cities and villages in Ukraine are named after heroes of the Russian-Ukrainian war.

It has been emphasised that in the territory of the Drohobych region, there are a number of oponyms with the lexeme «salt»: the villages of Solets, Yasenytsia Silna and Solonske; Soletska Street, etc. It is noted that today Drohobych remains almost the only city with salt mining, since

salt industries in the surrounding settlements have disappeared.

Extralingual factors (socio-political structure, ethnic composition of residents) also determine the oikonomous environment of the region. Thus historical, ethnographic, political, sociological, ideological aspects play a major role in the functioning of certain nomenclatures designating the place names.

Oikonymy clearly outlines the specific features of the region and expresses the value orientations of its inhabitants. Functioning in a certain historical period, it contains information about the social and ethnocultural atmosphere of its era.

Keywords: nomination, toponyms, microtoponyms, oikonyms, intra- and extralingual factors, etymology, region, history, Drohobych.